

Schválenie výdavkových limitov je zásadným posunom, pre ich trvácnosť a zosúladenie s dlhovou brzdou však bude dôležité aj ich ústavné ukotvenie

Schválenie novely zákona o rozpočtových pravidlách, ktorou sa do praxe zavádzajú výdavkové limity, môže byť výrazným posunom smerom k zabezpečeniu dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Dlhodobá udržateľnosť našich verejných financií sa dnes nachádza v pásme vysokého rizika a je najhoršia spomedzi krajín EÚ. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) preto víta schválenie tohto operatívneho a transparentného rozpočtového pravidla, ktoré ukotvuje zodpovednú proticyklickú fiškálnu politiku s cieľom dosiahnuť ich dlhodobú udržateľnosť. Takisto dochádza k náprave dnešného protiústavného stavu, keďže už Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti z roku 2011 predpokladal zavedenie výdavkových limitov.

-----vysvetlenie-----

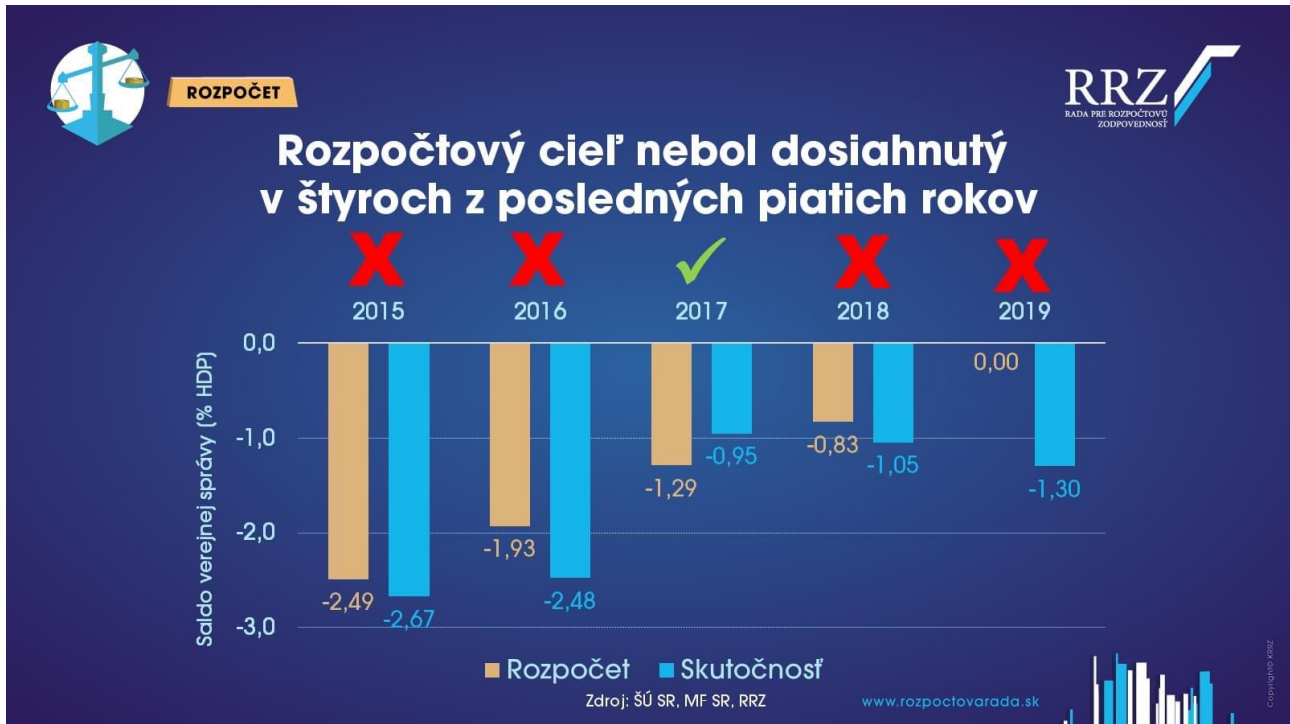
RRZ si dala vypracovať analýzu na základe zmluvy s Právnickou fakultou Univerzity Komenského, : GIBA, BUJŇÁK: Ústavnoprávna analýza vybraných ustanovení ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti zo dňa 31.07.2020, s. 28. „Z cieľa ústavnej hodnoty zakotveného v čl. 1 ÚZoRZ sa však aspoň dá spoľahlivo ustáliť, že vláda má pri zavádzaní záväzných výdavkových limitov postupovať bez zbytočného odkladu, t. j. tak, aby boli limity zavedené v najkratšom čase, ktorý je nevyhnutný na ich dôkladnú prípravu a na také ich nastavenie, ktoré umožní ich korektné fungovanie. Zároveň je však nutné podotknúť, že **neexistencia sankcie za porušenie ústavnej normy nič nemení na jej záväznosti. Ak v súčasnosti nejestvujú efektívne výdavkové limity, ktorých existenciu predpokladá čl. 7 ods. 3 v spojení s čl. 1 ÚZoRZ, potom ide o protiústavný stav, za ktorý nesú zodpovednosť tie subjekty, ktoré majú povinnosť tieto limity v adekvátnej podobe vytvoriť** /myslí sa teda hlavne MF SR, doplnené/. Je dôležité im túto skutočnosť intenzívne pripomínať a pritom zdôrazňovať, že nejde o maličkosť, ale o otázku dodržiavania ústavného poriadku štátu.“

Schválenie funkčných výdavkových limitov je takisto jedným z míľnikov pre získanie eurofondov z Plánu obnovy.

Opakovaná skúsenosť s hospodárením s verejnými zdrojmi na Slovensku často ukazuje, že buď schválené rozpočty v dobrých časoch nie sú dostatočne ambiciózne, alebo často v praxi ich nedodržiava ani vláda, ktorá ich sama navrhla.

-----vysvetlenie-----

Napríklad v dobrých časoch pred krízou v rokoch 2015-2019 vláda nedodržala rozpočtový cieľ v 4 z 5 rokov.

Výdavkové limity odmeňujú dodržiavanie pravidiel tak, že v prípade lepšieho výsledku bude mať vláda nasledujúci rok k dispozícii aj ušetrené zdroje z predchádzajúceho roka. Zároveň bude vláda dopredu na celé volebné obdobie poznať veľkosť tzv. fiškálneho priestoru (*pre každý rok jedno číslo v miliardách eur*), ktorý sa nezmenší ani v prípade negatívneho ekonomického vývoja a preto zlepši plánovanie hospodárskej politiky.

Podľa predloženého zákona výdavkové limity by mala po ich výpočte schvaľovať NR SR na celé volebné obdobie. Keďže predložený zákon neobsahuje daňovú brzdu, sú politicky a ideologicky neutrálne a neobmedzujú vládu v politickom rozhodovaní o veľkosti samotných výdavkov v prípade, že tieto budú kryté príjmami.

-----vysvetlenie-----

To znamená, že sa týmto zákonom definuje defacto rozdiel medzi príjmami a výdavkami. Výdavky môžu narásť, ak ich nárast bude krytý novou legislatívou ohľadne príjmov. To teda dovoľuje všetkým stranám politického spektra sa s týmto princípom stotožniť.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť bude mať povinnosť vypočítať aktualizáciu úrovne limitov podľa schválených zákonných pravidiel a schválenej metodiky po dohode s MF SR. RRZ musí zároveň dodržať maximálnu transparentnosť, vrátane zverejňovania všetkých podkladov a výpočtov.

RRZ apeluje na čo najširšiu celospoločenskú zhodu, ktorá by mala byť vyjadrená ukotvením tohto princípu aj v samotnom Ústavnom zákone o rozpočtovej zodpovednosti. Výrazne by sa tak znížilo riziko, že tento nástroj nebude podliehať zmenám, ktoré oslabia alebo úplne zrušia jeho schopnosť zabezpečovať efektívne napĺňanie princípu výdavkových limitov. Bez ústavného ukotvenia týchto pravidiel nepokladá RRZ tieto nové výdavkové limity za dostatočne stabilne implementované. Navyše schválená novela zavádzajúca výdavkové limity si zároveň vyžaduje úpravu existujúceho ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti tak, aby sa zabezpečila konzistentnosť pravidiel (sankcie, úľavy a únikové klauzuly) výdavkových limitov a dlhovej brzdy.

Ako možné riziko efektívneho uplatňovania vníma RRZ príliš voľne nastavený postup schvaľovania - podľa zákona prepočítaných - aktualizácií limitov vo výboroch. Vhodnejší by bol buď automatický postup, alebo taxatívne obmedzenie neschválenia prepočtu len na situáciu nesúlady výpočtu s týmto zákonom, resp. iné mimoriadne situácie. RRZ tiež odporúča zväziť, aby miera požadovanej konsolidácie viac zohľadňovala stupeň rizika dlhodobej udržateľnosti. V situácii, keď sa dlhodobá udržateľnosť bude nachádzať v pásme vysokého rizika, záväzná konsolidácia by mala byť vyššia ako vtedy, ak sa nachádza v pásme stredného rizika, a to na úrovni aspoň 0,75 % HDP (súčasný návrh je 0,5 % HDP).

Finančná kríza, pandemická situácia aj momentálna vojnová situácia na Ukrajine nás presvedčajú o potrebe ochrany zodpovednej fiškálnej politiky. Výdavkové limity majú napomôcť, aby bol štát na budúce krízy lepšie pripravený a vytváral si dostatok naakumulovaných zdrojov počas dobrých časov a mal tak lepšiu schopnosť odolávať nepredvídateľným vplyvom a šokom.

-----vysvetlenie-----

Rada vo svojich materiáloch často poukazuje na príklad, že ak by sa v dobrých časoch pred pandemickou krízou naplnili zámery vlády ohľadne vyrovnaného rozpočtu a zároveň ušetrili nadpríjmy (ktoré štát nečakal), mali by sme k dispozícii takmer o 10 mld. eur nižší dlh a teda viac zdrojov napríklad pre boj s pandemiou.

Rada je preto presvedčená, že čo najrýchlejšie zabezpečenie udržateľnej trajektórie vývoja verejných financií podporenej pevným a stabilným legislatívnym rámcom je vo verejnom záujme Slovenska a jeho občanov.